

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 31

Заснований в 1996 році

Рівне – 2005

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И : З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь . Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 31. – Рівне: РДГУ, 2005. – 106 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюрів Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №2 від 30.09.2005 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 2.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2005

принципах і закономірностях процесу навчання, в якому важлива роль відводиться міжсуб'єктивним відношенням "вихователь – дитина". З метою активізації процесу засвоєння дітьми лексичного запасу рідної мови, треба забезпечити формування і взаємодію мотиваційного, змістового й організаційно-процесуального компонентів такого засвоєння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика. – Запоріжжя: Просвіта, 2002. – 216 с.
2. Диагностика речевого развития дошкольников. – М.: Изд-во МГУ, 1997. – 165 с.
3. Запорожец А.В. Развитие общения у дошкольников. – М.: Педагогика, 1974. – 288 с.
4. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики. – М.: Смысл, 1999. – 297 с.
5. Малайко. Програма виховання дітей дошкільного віку. – К.: Педагогічна думка, 1999. – 286 с.
6. Рубинштейн С.Л. К вопросу о языке, речи и мышлении // Вопросы языкознания. – 1957. – № 2. – С. 12-18.

Резюме: Стаття посвящена характеристике научных основ активизации познавательной деятельности детей дошкольного возраста; определены психолого-педагогические условия, при которых происходит развитие познавательной активности дошкольников.

Ключевые слова: активизация познавательной деятельности дошкольников, формирование словаря, лексика, интерес к знаниям, уровни познавательной активности, система работы по лексике.

Summary: The Thesis is devoted to the pressing problems of stirring to cognitive active children in the process of learning the vocabulary and phraseology of the Ukrainian language.

Key words: stirring to cognitive activity, vocabulary and phraseology, desire to know, equal cognitive activities, system of work with vocabulary and phraseology.

Одержано редакцією 10.09.2005

УДК:37.018.2(430)(09)

С.А. БЕЛОВА

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У БРЕМЕНСЬКИХ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ШКОЛАХ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Резюме. Стаття присвячена аналізу шляхів забезпечення позитивної мотивації навчання, дослідженню гуманістичних технологій навчання, заснованих на інтересі учнів, у Бременських експериментальних школах (Німеччина) 20-х рр. ХХ ст.

Ключові слова: діагностика інтересів учнів, змістовідтворюючі мотиви, мотиви-стимули, позитивна мотивація навчальної діяльності, емоційна привабливість навчання.

Постановка проблеми. Падіння в учнів інтересу до навчання як одне з болючих питань сучасного суспільства актуалізує проблему мотивації навчання. Оскільки науковці погоджуються з тим, що тільки завдяки особистісно значущій спрямованості освіти здійснюється якісний зсув у засвоєнні учнем антропоцентричних цінностей, становлення образу людини та її індивідуально-особистісний розвиток як суб'єкта природи, культури, соціуму, тому пошук технологій, спрямованих на оптимізацію мотиваційної сфери учнів (формування позитивної ставлення учнів до навчання) стає одним з провідних завдань сучасної педагогічної науки [2, 146]. Відповідно до цього, ми вважаємо доцільним звернення до педагогічних систем минулого, які знайшли продуктивні шляхи вирішення цієї проблеми, – а саме до творчих надбань Бременської педагогічної школи початку ХХ ст. (Г. Шарельман, Л. Гурліт, Ф. Гансберг). Плідність знахідок Бременських педагогів, втілених у діяльності експериментальних шкіл (1920-1933 рр.), актуальність діяльності у контексті проблем сьогодення підтверджена активною увагою до творчої спадщини зазначених реформаторів сучасної німецької (Г. Штокер, Х. Купман, Й. Зігеншпек) та російської (І. Батчаєва, Л. Образцова, Т. Оксак) педагогіки, яка спостерігається останніми роками. Водночас, якщо у 20-ті роки ХХ ст. відомі вітчизняні педагоги О. Музиченко, А. Готалов-Готліб, М. Даденков, активно вивчали та пропагували педагогічні надбання Г. Шарельмана, Л. Гурліта, Ф. Гансберга, діяльність Бременських експериментальних шкіл, то зараз в Україні вони майже невідомі.

Метою даної наукової розвідки є дослідити шляхи вирішення проблеми забезпечення позитивної мотивації навчання у Бременських експериментальних школах 20-х рр. ХХ ст. **Завданням** статті є з'ясування технологічних засобів переведення загальнопізнавального змісту освіти в особистісно значущий, формування в учнів ціннісного ставлення до навчання в педагогічній системі Бременської школи щодо доцільності використання цих надбань у сучасній вітчизняній освіті.

Прагнення до органічного поєднання навчання, виховання та розвитку особистості у педагогів Бременської школи зумовлює перебудову дидактичної системи на принципах цілісності педагогічного впливу на дитину. Вони утверджують необхідність відмови від традиційних вербально-репродуктивних засобів, які експлуатують лише пам'ять, адже практичний досвід доводить, що чудова пам'ять не засвідчує багатства розумових здібностей, а, навпаки, часто супроводжує середні здібності дитини [3, 55]. За традицією Й. Песталоцці, який розробляє концепцію активізму, підтриману представниками реформаторського руху (Дж. Дьюї, С. Френе, Г. Кершенштейнер, П. Наторп), педагоги Бременської школи спрямовують навчальний процес на

активну діяльність кожного учня та класу в цілому, оскільки вважають марним навчання, що має на меті вдосконалення роботи лише одного чи деяких учнів [7, 45].

Одним з головних недоліків традиційної школи, на думку Г. Шарельмана, є те, що вона заснована на примусі, диктаті педагога, який, у свою чергу, є залежним від обов'язкових програм та навчальних планів, усталених методик. Таким шляхом встановлюється порочне замкнене коло, адже "невільники завжди виховують тільки невольників" [8, 24]. Актуальність цієї проблеми, невирішеної й зараз, підтверджується активними пошуками сучасних педагогів-гуманістів: як зазначає Ш. Амонашвілі, система знань, побудована дорослими, повністю не може врахувати прагнення учня до вільного вибору об'єкта пізнання та виду діяльності. Ця суперечність призводить до того, що учень переживає навчально-пізнавальну діяльність як примус, його слід постійно спонукати до навчання [1, 164]. Цінність Бременської педагогічної системи, на нашу думку, полягає в тому, що вона намагається зробити основою навчання, розвитку творчих сил учнів як головного завдання освіти саме інтерес, любов до знань, радість дитини, не зовсім враховані традиційною школою.

Педагоги виступають проти уніфікованих навчальних планів, вимагають повної свободи вчителя у визначенні матеріалу і форм навчання. Альтернативні підходи до освітнього процесу в концепції Бременських педагогів вимагають також: реформування зовнішньої структури навчального процесу; якісної зміни функцій педагога і учня, встановлення полісуб'єктних стосунків; реформування структурних компонентів навчальної діяльності – мотиваційного, змістового, процесуального.

Якісною характеристикою концепції навчання і виховання педагогів Бременської школи є розуміння тісного зв'язку мотивації та пізнавальної діяльності. Посилення інтересу до мотивації учнівської діяльності в сучасній педагогічній науці (Т. Левченко, О. Савченко, В. Сухомлинський), пов'язане з пошуком ефективних чинників впливу на особистість, виявленням закономірностей поведінки, співвідношення між активізуючими та змістовими домінантами, збігається з поглядами педагогів-реформаторів кінця XIX – початку XX ст. (С. Френе, О. Декролі, Б. Отто, Бременські діячі).

У мотивації навчання науковці розрізняють зовнішні та внутрішні чинники. О. Леонтьєв виділяє змістовідтворюючі мотиви (спонукають до діяльності, надають їй особистісного змісту) – внутрішнє спонукання до дії; мотиви-стимули (додаткові спонукальні чинники) – зовнішнє спонукання до дії [5, 46]. Водночас С. Рубінштейн, О. Леонтьєв застерігають від застосування лише зовнішнього спонукання, оскільки це призводить до внутрішньої спустошеності дитини [6, 38]. У власній діяльності педагоги Бременської школи намагаються уникати зовнішнього спонукання (примус, оцінка), притаманного традиційній школі, оскільки примус не лише негативно впливає на особистість, а й є причиною низької продуктивності навчання, втрати інтересу до навчання вже у перші шкільні роки. Перебудова навчально-виховного процесу на нових гуманістичних засадах передбачає перехід до мотиву як прояву внутрішньої потреби дитини, максимальне врахування динамічного характеру мотиву, його залежності від ситуації та проявів особистості.

Добре розуміючи безпосередній зв'язок між ефективністю навчання та його мотиваційною спрямованістю, педагоги Бременської школи віддають перевагу позитивній мотивації діяльності учнів, коли, як зазначає Т. Левченко, навчальна діяльність лежить у центрі мотиваційного ядра особистості [4, 21]. В ієрархії мотивів для педагогів Бременської школи першочергового значення набувають мотиви, пов'язані з внутрішнім суб'єктивним світом дитини, – інтерес, задоволення, внутрішня потреба у знаннях. Аналіз педагогічної спадщини Бременської школи засвідчує використання наступних засобів стимулювання діяльності учнів:

- непримусові форми зовнішнього спонукання (художня оповідь вчителя, навчання "при нагоді"), коли вчитель організує навчальний процес, веде дітей за собою. Оскільки зміст навчального матеріалу є максимально наближеним до інтересів та потреб учнів, переривається запитаннями та власними розповідями учнів, тому слід зазначити максимальне наближення зовнішньої мотивації до внутрішньої;

- індивідуальні завдання як прояв внутрішньої мотивації дії учнів. Бременські педагоги вважають цю форму організації навчальної діяльності найпродуктивнішою, оскільки діти обирають завдання відповідно до власних інтересів та здібностей.

Аналіз педагогічної спадщини діячів Бременської школи дозволяє зробити висновок, що стимулювання внутрішніх сил досягається ними опорою на афективно-вольову сферу, почуття та власний досвід учнів у процесі впровадження нових форм викладання. Реальним важелем підтримки та збереження позитивного мотивування навчання педагоги вважають: відповідність навчального процесу цілям, які висувують перед собою учні; задоволення та актуалізація пізнавальних, творчих, емоційних потреб дітей; наявність ініціюючих чинників – новизна навчального матеріалу чи виду діяльності, дослідницькі та творчі елементи як невід'ємний складник навчального процесу.

Процес організації навчальної діяльності в Бременській школі, на нашу думку, є вмотивованим на всіх рівнях:

1. **Мотивація організацією навчального процесу** передбачає різноманітність форм і методів навчальної діяльності. Зміст запропонованого навчального матеріалу передбачає безліч варіантів напрямів розгортання навчальної діяльності відповідно до інтересів та смаків дітей: перехід від вербальних форм до ручної праці, виготовлення моделей, малювання; індивідуальну роботу з додатковою літературою, довідниками тощо. Наприклад, після знайомства з картиною "Нива" 12 учнів починають писати твір, певним чином пов'язаний з сюжетом картини, декілька дітей малюють, окремі учні шукають пісні до картини, хтось готує доповідь про особливості говору селян, група учнів шукає в географічному атласі відповідь на запитання, чи

росте хліб в Америці [8, 13]. Мотивація організацією навчального процесу також передбачає врахування інтересу учнів до різних видів діяльності, нових форм роботи; самостійність учнів на кожному етапі пізнавальної діяльності (визначення мети, пошук засобів її досягнення, практичне втілення); перенесення акценту з діяльності вчителя на активну діяльність учнів; стимулювання кінцевим результатом – “китайська” виставка після завершення проекту “Подорож до Шанхаю”, над яким діти працювали впродовж півроку; випуск Г. Шарельманом у 1907 р. книги “День народження” (“Der Geburtstag”), що складається з творів та малюнків дітей. Водночас, оскільки педагоги Бременської школи орієнтуються саме на процес набуття вмінь, тому кінцевий результат певної діяльності для них не має вирішального значення, що відповідає феномену гри, як її розуміють психологи (С. Рубінштейн).

2. Мотивація змістом навчального матеріалу, в якому має поєднуватися розвивальний та виховний потенціал. Організація навчального процесу в експериментальних Бременських школах передбачає не лише обробку учнями існуючого навчального матеріалу, а й самостійне знаходження його вже у перші роки навчання: робота з довідниковою літературою, дослідження, експерименти з пізнання навколишнього. Проблемний навчальний матеріал, запропонований педагогом, передбачає:

- індивідуальний вибір дитиною певного аспекту навчального матеріалу (дослідження йде індивідуальним шляхом);
- спільний вибір навчального матеріалу (дослідження йде колективним або індивідуальним шляхом).

Суб’єктивний вибір навчального матеріалу забезпечує його максимальне пристосування до індивідуальних пізнавальних та емоційних інтересів дитини. Водночас, хоча учні самостійно обирають об’єкт дослідження в площині, запропонованій вчителем, але він зберігає за собою організаційну функцію опосередкованого керування, спрямування навчального процесу в потрібному напрямі.

Прагнення максимально наблизитися до інтересів і потреб дітей у педагогічній системі Бременських реформаторів зумовлює максимальне наближення, а в деяких випадках злиття зовнішнього і внутрішнього спонукання до дії. Організація навчально-виховного процесу, в якій інтерес-мотив є водночас і стимулом-інтересом, високо оцінюється психологами, оскільки, на думку С.Рубінштейна, справжнє ефективне включення учня в навчальну працю потребує, щоб навчальні завдання були не тільки зрозумілі, а й прийняті ним, знайшли відгук та опору в його переживаннях [6, 164].

Засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є:

- природність процесу навчання, коли вчитель навіть початок уроку намагається органічно пов’язати з актуальними інтересами, досвідом дітей, знайти ефективні засоби непримусового переведення учнівських інтересів у потрібну площину. Наприклад, Г.Шарельман заздалегідь розробляє 18 варіантів початку уроку в новому навчальному році з метою руйнування прірви між учнями і вчителем;
- постійна діагностика інтересів дітей шляхом встановлення міцного зворотнього зв’язку учнів з вчителем (вільне висловлювання учнів, вільні бесіди, дитячі запитання);
- увага до емоційної привабливості навчання, створення сприятливого мікроклімату як важливого чинника навчання та виховання;
- індивідуалізація процесу навчання, активна самостійна творчість учнів;
- використання нетрадиційних форм оцінювання підсумків учнівської діяльності (виставка, видання книги, можливість використання в сім’ях предметів, зроблених учнями). Однак ця форма заохочення дітей рідко використовується педагогами як стимул, оскільки в подібній організації навчального процесу вона є зайвою.

Організація освітнього процесу у Бременських експериментальних школах передбачає утвердження нових форм навчання, що здійснюються шляхом інтеграції навчальних предметів (комплексне, “епізодичне” навчання, різні форми наочного викладання); інтеграції різних видів навчальної діяльності учнів (розумова, емоційна, фізична, художня); варіативності організаційних форм навчання (індивідуальне, групове, фронтальне); нових функцій педагога. Процесуальна орієнтація освітнього процесу суттєво змінює функції педагога. Головним завданням вчителя Г. Шарельман вважає: оживляти творчі сили дитини з допомогою поставлених вчителем продуктивних завдань і спонукати її до самостійної діяльності [7, 35]. Мистецтво викладача полягає саме у вмінні зацікавити клас певним навчальним матеріалом чи видами діяльності, наблизити його до інтересів та потреб дитини. Постійним завданням педагога є збагачення знаннями дитячого досвіду, узагальнення його, допомога в дослідженні причинно-наслідкових зв’язків у навколишньому, оскільки вчитель має у власному розпорядженні багатство знань і досвіду, якого немає в дитини. Навчально-виховний процес у Бременських школах передбачає постійну здатність вчителя до імпровізації; гнучкість, відмову від орієнтації на єдиний результат. Акцент на кількісних показниках навчально-виховного процесу в традиційній школі замінюється орієнтацією на більш значущі критерії – вміння творчо працювати, єдність знань та вмінь, всебічний розвиток особистості, які важко піддаються оцінюванню.

Отже, важливою ознакою дидактичної системи Бременській школі є прагнення до позитивної мотивації навчальної діяльності на всіх рівнях: вибір змісту та форм навчальної діяльності; стимулювання шляхом максимального врахування особливостей дитячої природи та інтересів учнів, наближення навчання до їхнього повсякденного досвіду; індивідуалізація процесу навчання; створення сприятливої атмосфери у класі. Системно-ціннісне ставлення до дитини в навчально-виховному процесі реалізується шляхом організації вільної активної діяльності учнів, максимального врахування специфіки особистості, які визначають напрям та принципи побудови процесу навчання. Поєднання різних видів діяльності на уроці сприяє набуттю міцних знань і вмінь,

запобігає втомі учнів, індивідуалізує навчання, зсуває акцент із власне знань як результатів діяльності на засоби діяльності, в процесі якої здобуваються знання, змінюється й суб'єкт діяльності.

Таким шляхом Бременські педагоги зуміли вирішити складне завдання: не лише надавати учням знання, але й зберігати природну радість і щирість дитини в її зустрічі з шкільною працею. Той факт, що вектор пошуків Бременських педагогів збігається із дослідженнями відомих педагогів-гуманістів Ш.Амонашвілі та В.Сухомлинського, на нашу думку, засвідчує продуктивність прагнень німецьких реформаторів урахувати в навчальному процесі весь складний комплекс проявів зовнішнього та внутрішнього життя індивіда, визначає напрям розвитку педагогічної науки в цілому.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо у дослідженні певних аспектів дидактичної системи Бременських реформаторів: увага до емоційної привабливості навчання за допомогою опори на почуття, інтерес та власний досвід учнів, шляхи впровадження інтерактивних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. – Минск: Университетское, 1990. – 560 с.
2. Бондаревская Е. Теория и практика личностно-ориентированного образования. – Ростов-на-Дону: РПУ, 2000. – 352 с.
3. Гурлитт Л. Проблемы всеобщей единой школы / Пер. с нем. М.Левитиной. – М.: Лит.-издат. Отдел Народ. Комиссариата по просвещению, 1919. – 116 с.
4. Левченко Современные дидактические концепции в образовании. – К.: МАУП, 1995. – 168 с.
5. Леонтьев А.Н. Избр. психологические произведения: В 2 т./ Под ред. В.Давыдова, В.Зинченко и др. – М.: Педагогика, 1983. – Т.1. – 392 с.
6. Рубинштейн С. Основы общей психологии: В 2 т. – М.: Педагогика, 1989. – Т.2. – 328 с.
7. Шаррельман Г. Золотая Родина. Руководство по наглядному обучению и отечествоведению/ Пер. с нем. С.Рашевской. – М.: Изд. Литературно-издательской секции Культурно-просветительского отдела постройки новых линий ж.-д., 1919. – 89 с.
8. Шаррельман Г. Трудовая школа / За ред. С.Пастернака. – К.: Державне вид., 1921. – 99 с.

***Резюме.** Стаття посвящена анализу путей обеспечения позитивной мотивации обучения в Бременский экспериментальных школах (Германия) начала XX в., исследованию технологий обучения, основанных на интересе учащихся, в дидактической системе Г.Шаррельмана и Ф.Гансберга.*

***Summary.** This article is devoted to the analysis of the ways of positive motivation towards studying and student's interest stimulating in the Bremen experimental schools (Germany) in the beginning of the 20th century.*

Одержано редакцією 16.09.2005

УДК: 371

А.С. ШЕВЧУК

СПЕЦКУРСИ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСВІТИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА – ДОШКІЛЬНИКА

***Резюме.** Розроблені програми двох спеціальних курсів для майбутніх вихователів. Здійснена презентація основних складових кожної програми.*

***Ключові слова:** спецкурс, професійна спрямованість вищої освіти, дошкільники, ритміка, музично-хореографічні традиції.*

***Постановка проблеми.** На сучасному етапі актуальність проблеми забезпечення професійної спрямованості освіти майбутніх педагогів викликана необхідністю узгодження системи освіти України із стандартами Болонської декларації.*

У світлі Болонського процесу важливим є забезпечення як академічної, так і професійної спрямованості освіти на кожному з етапів здобуття студентом певної кваліфікації. Сучасні реалії орієнтують на спеціальну підготовку вихователя як гуманістично зорієнтованої особистості, здатної оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, умов професійної діяльності, розробляти і впроваджувати нові технології у навчання і виховання дітей, вважає Т.І.Поніманська [3, 136].

На думку Ю.В.Сухарнікова, освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти в Україні поєднує в програмах освіти академічну і професійну спрямованість, але реально дещо формалізовано [6]. Наразі знижується якість вищої освіти загалом, втрачає фундаменталізація освіти, страждає практична підготовка студентів, оскільки вони не отримують повноцінних навичок професійної роботи. Професіоналізація освітнього процесу згідно Міжнародної стандартної класифікації освіти має спрямовуватися на забезпечення студентів практичними навичками, “ноу-хау”, які вважаються необхідними для безпосередньої роботи за професією.

У сучасних джерелах вітчизняні автори висвітлюють проблему забезпечення професійної спрямованості майбутніх педагогів через різні освітні аспекти: оновлення або розробку програм з нормативних дисциплін, а саме методик дошкільного виховання [5], презентацію напрямів і змісту самостійної роботи студентів [7],

ЗМІСТ

<i>Поніманська Т.І.</i> Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку як педагогічна взаємодія.....	4
<i>Плохій З.П.</i> Типи емоційно-ціннісного ставлення дошкільників до природи.....	7
<i>Дичківська І.М.</i> Інноваційна позиція викладача у розвитку творчої індивідуальності студента – майбутнього педагога.....	11
<i>Горопаха Н.М.</i> Співпраця дошкільного закладу та родини у вихованні екологічної культури дітей.....	15
<i>Янцур Л.А.</i> Особливості організації та педагогічне супроводження образотворчої діяльності на різних етапах художньо-творчого зростання особистості дитини.....	21
<i>Крайнова Л.В.</i> Інтелектуально-мовленнєвий розвиток дошкільників засобами ознайомлення з елементами природничої історії.....	27
<i>Безлюдна В.І., Корчакова Н.В.</i> Самопрезентаційна складова педагогічної діяльності вихователя дитячого садка.....	31
<i>Маліновська Н.В.</i> Особливості розвитку фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів у дошкільників.....	34
<i>Степанова О.І.</i> Активізація пізнавальної діяльності дошкільників у процесі засвоєння лексики рідної мови.....	37
<i>Белова С.А.</i> Мотивація навчальної діяльності учнів у бременських експериментальних школах початку ХХ ст.....	40
<i>Шевчук А.С.</i> Спецкурси як умова забезпечення професійної спрямованості освіти майбутнього педагога – дошкільника.....	43
<i>Меналюк Г.Ф.</i> Формування доведень у дошкільнят в процесі оволодіння математикою.....	48
<i>Борова В.Є.</i> Вплив чуття мови на розвиток мовлення дошкільника.....	52
<i>Козлюк О.А.</i> Методи і прийоми формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку.....	54
<i>Марчук Г. В.</i> Дорослий як чинник соціалізації дітей дошкільного віку.....	56
<i>Косарева О.І.</i> Особливості емоційного ставлення старших дошкільників до членів своєї сім'ї.....	60
<i>Мірошина Г.Г.</i> Компоненти культури управлінської діяльності керівника сучасного дошкільного навчального закладу.....	64
<i>Попова І.І.</i> До питання психології сприймання дитиною-дошкільником літературного твору в науковій спадщині О.В. Запорожця.....	67
<i>Глінчук Ю.О.</i> Виховання почуття милосердя дітей молодшого шкільного віку в процесі значущої для них діяльності в умовах кардіоревматологічного санаторію.....	69
<i>Врочинська Л.І.</i> Виховання гуманної поведінки у старших дошкільників засобом гри.....	73
<i>Єлманова С.В.</i> Динаміка розвитку допитливості в дошкільному віці.....	77
<i>Ігнатенко Л.П.</i> Художня література як засіб виховання патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку.....	81
<i>Кравець Л. М.</i> Рівні вивчення рефлексивного компоненту педагогічної діяльності.....	84
<i>Герасимчук Ю.О.</i> Особливості формування професійно-пізнавальних інтересів у студентів – майбутніх вчителів іноземної мови.....	88
<i>Лещенко Г.П.</i> Перспективність у формуванні мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку та учнів початкових класів.....	92
<i>Онищук І.А.</i> Актуальність проблеми художньо-естетичних інтересів дітей старшого дошкільного віку.....	96
<i>Одерій Л.Є.</i> Розвиток художньо-творчих здібностей дошкільників як актуальна проблема сучасної педагогіки.....	99

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 31

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника *Поніманська Т.І.*
Відповідальний за підготовку збірника до видання *Яциур М.С.*
Технічний редактор *Кравчук В.Ю.*
Комп'ютерна верстка *Лазарчук В.В.*

Здано до набору 26.09.2005 р. Підписано до друку 30.09.2005 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 16,27. Обл. вид. арк. 16,51. Замовлення № 2/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки
і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного
університету. Випуск 31. — Рівне: РДГУ, 2005. — 106 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 2.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ПП Самборський І.О.
33028 м. Рівне, вул. Толстого, 3